

Razširiti gospodarske odnose ob meji

Predstavniki slovenskega gospodarskega združenja iz Trsta so med nedavnim obiskom pri Gospodarski zbornici Slovenije v Ljubljani preučili stanje in obseg gospodarskih stikov in sodelovanja med sosednjima Jugoslavijo in Italijo, zlasti še med obmejnimi področji. Na splošno je blagovna izmenjava med Jugoslavijo in Italijo zadovoljiva, kljub pogostim težavam pri uvozu mesa, živine in kmetijskih pridelkov. Naša država je namreč članica Evropske gospodarske skupnosti in pri uvozu blaga iz tretjih dežel mora upoštevati razne carinske omejitve in druge zaščitne ukrepe tega organizma.

Seveda nas predvsem zanima blagovna izmenjava oziroma trgovina ob meji, se pravi med Slovenijo ter deželama Furlanijo-Juljsko Krajino. Slednja se je začela razvijati že leta 1947 ter vsako leto doseže vrednost nad 20 milijard lir. Obmejno trgovino urejajo posebni dogovori, kot sta na primer takojmenovana tržaški in goriški sporazum, pogodba o industrijsko-tehničnem sodelovanju in drugi. V Ljubljani prirejuje vsako leto poseben sejem «Alpe - Adria», ki prikazuje možnosti gospodarstva oziroma trgovine v obmejnih krajih. Ta sejem je prav sedaj na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Do sem je torej vse v redu. Toda naj opo-

zimo, da je videmska provinca v zelo majhnem obsegu udeležena v obmejni blagovni izmenjavi. Podjetja iz našega področja sicer trgujejo s sosednjo deželo, toda pretežno le v okviru splošnih trgovinskih pogodb med Italijo in Jugoslavijo. Številne lokalne možnosti pa ostajajo torej neizkoriščene. To dejstvo gotovo neugodno učinkuje na gospodarski razvoj videmske province, se pravi tudi Beneške Slovenije in Kanalske doline.

Pomen obmejnih sporazumov narašča, ker poskušata obe sosednji deželi z njimi premostiti težave in ovire, ki jih sicer za blagovno izmenjavo v okviru splošnih trgovinskih dogovorov postavlja Evropska gospodarska skupnost. Ne gre zgolj za izmenjavo blaga, se pravi za običajno trgovino, temveč čedalje bolj tudi za industrijsko-tehnično sodelovanje med podjetji sorodnih panog na obeh straneh meje. Čedalje bolj je torej neizkoriščeno, da se obmejna trgovina in gospodarsko sodelovanje omejujeta skoraj le na tržaško in goriško provinco. Tudi Slovensko gospodarsko združenje v Trstu je poudarilo, da je takšne stike in sodelovanje potrebne, čimprej razširiti še na videmsko provinco. Sedaj je dolžnost strokovnjakov in odgovornih oblasti, da bi to pobudo, ki tako ustreza sedanjemu ugodnemu ozračju ob meji, lahko uresničili.

ZBOROVANJE ZA KULTURNI IN GOSPODARSKI NAPREDEK

Potreben je stvaren program za ekonomski preporek naših vasi

Odnos do Slovencev je zadeva, ki mora zanimati vse demokratične sile v državi - Pobuda za ustanovitev posebne skupnosti, ki bi spodbujala gospodarski napredek Beneške Slovenije

V nedeljo 4. maja je bilo v Čedadu pomembno zborovanje za priznanje pravic slovenske narodne manjšine v Beneški Sloveniji in za gospodarski preporek Furlanije-Juljske Benečije, ki ga je sklicala videmska federacija KPI. Organizatorji so povabili na zborovanje tudi zastopnike drugih organizacij, ki se zanimajo za omenjeno problematiko. Tako so prisostvovali tudi predstavniki slovenskih organizacij na Tržaškem, in to poleg komunističnega poslanca Škerka in deželni svetovalec Lovrihe in Collija tudi deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Štoka ter tajnik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Samsa. Naš rojak Petričič je v svojem poročilu omenil, da je videmska federacija KPI pred kratkim v posebni resoluciji zavzela stališča glede položaja beneških Slovencev. Treba je priznati pravice, ki nam grejo kot narodnostni skupnosti. Poudaril je nujnost, da se izdela stvaren program za kulturni in gospodarski preporek v Beneški Sloveniji.

Predsednik kulturnega društva «Ivan Trinko» Izidor Predan je obširno opisal razmere v Beneški Sloveniji v preteklosti in sedaj ter opozoril na lojalnost beneških Slovencev nasproti državi. Dr. Štoka je pozdravil pobudo videmske federacije in obžaloval, da druge vsedržavne stranke doslej niso organizirale podobnih srečanj v korist beneških Slovencev. V imenu SKGZ je njen tajnik Samsa ugotovil, kako so Slovenci v Italiji razdeljeni na tri provinco in v vsaki teh enot je odnos do Slovencev različen. Najslabše je za nas, saj oblasti Slovencev v Videm-

sodil ravnanje neofašistov, ki so širili letake proti zasedanju. Omenil je predloge komunistične stranke za izboljšanje položaja beneških Slovencev. Treba je preučiti možnosti za sestavo zakonskega osnutka o posebnih vprašanjih Nadiških dolin, in to ne samo z gospodarskega temveč tudi z jezikovnega vidika. Podprl je Petričičev predlog, naj se ustanovi nekakšna skupnost naših vasi in dolin, ki naj bi skrbelo za gospodarski in kulturni preporek v teh krajih.

Deželni svetovalec Lovriha je poudaril, da je vprašanje pravic Slovencev vprašanje demokracije za vse. Obžaloval je, da zakonski predlog o kulturi v deželi Furlanije-Juljske Benečije sploh ne omenja Slovencev.

V nadaljevanju zborova-

nja je deželni svetovalec Colli obžaloval, da so pristojnosti dežele glede manjšinskih vprašanj omejene. Med Slovenci je potrebna enotnost glede njihovih posebnih vprašanj kot narodnostne skupine. Deželni svetovalec Baracetti pa je poudaril, da je boj za slovenske narodnostne pravice dolžnost za vse komuniste, ko vendar gre za izvajanje osnovnih načel komunistične partije. V pogledu boja za izvajanje nekaterih osnovnih programskih ciljev pa je možno širše sodelovanje in zavezanost od komunistov do katoličanov. Vprašanje slovenskih narodnostnih pravic ni zadeva, ki zanima samo Slovence, temveč gre za dolžnost demokratičnih sil vse države.

a. p.

V OKVIRU VIDEMSKEGA SPORAZUMA

Nove olajšave za maloobmejni promet

V kratkem neomejeno število prehodov preko meje s propustnico Spremenili bodo tudi urnik poslovanja na dvolastniških prehodih

Pred nedavnim so se zopet sestali v palači Belgrado v Vidmu zastopniki italijanske in jugoslovanske obmejne policije, da so skupaj razpravljali o nadaljnjih olajšavah za maloobmejni promet po videmskem sporazumu. Zbrane funkcionarje z obeh strani meje je pozdravil predsednik pokrajinske uprave Burtulo, ki jim je tudi zaželel plodno delovanje. Z italijanske strani so bili prisotni dr. Patarini, inšpektor carinarnice dr. Azarita, predstavnik finančne uprave dr. Bogaro ter zastopniki mejne policije iz Trsta, Gorice, Čedad in Trbiža, z jugoslovanske pa višji inšpektor mejne policije pri sekretariatu za notranje zadeve SR Slovenije dr. Branko Čop, dr. F. Primožič za koprski odsek mejne policije, J. Štrancar za koprski urad za mejni promet. D. Požar za goriško mejno policijo in Z. Urban za carinarnico iz Nove Gorice.

Med drugim so se na zasedanju sporazumeli, da se odpravijo sedanje omejitve v številu prehodov čez mejo (štirikrat na mesec). Po novem naj bi namreč število možnih prehodov z veljavno propustnico postalo neomejeno. Za takšno razširitev sta se izrekli obe delegaciji. Dokument bodo v prihodnje tudi primerno preuredili. Dogovorili so se tudi, da ostanejo v veljavi ostale carinske določbe, ki so sedaj v veljavi za maloobmejni promet. To se pravi, da četudi se bo števi-

lo prehodov čez mejo na mesec povečalo, se zato ne bo povečala količina blaga, ki ga bo posameznik v istem razdobju smel imeti pri sebi ob povratku, ne da bi moral za to plačati redne carinske pristojbine.

Slovensko gledališče iz Trsta gostovalo v Beneški Sloveniji

Slovensko gledališče iz Trsta je zopet, tokrat že četrtič, gostovalo v Beneški Sloveniji in sicer v Čedadu v prostorih teatra «Adelaide Ristori». Preteklo nedeljo je namreč uprizorilo «Vinsko žalostno z alelujo», ki jo je napisal po motivih slovenske ljudske pesmi znani pesnik in pisatelj Mirko Mahnič. Nastopil je tudi pevski zbor «JACOBUS GALLUS» z mnogimi nabožnimi in narodnimi pesmi pod vodstvom Ubalda Vrabca.

Prireditve se je udeležilo okoli 400 ljudi iz vseh krajev Beneške Slovenije, ki so prišli za to priliko v Čedad z avtobusi in drugimi vozili. Z zanimanjem so sledili program, ki jim je ugajal, ker so ga dobro razumeli in zato jim bo ta prireditev ostala v najlepšem spominu in

Razpravljali so tudi o urniku poslovanja dvolastniških prehodov. V tem okviru še ni bil dosežen dokončen sporazum ter bosta obe delegaciji o tem vprašanju razpravljali na prihodnjem sestanku, ki bo oktobra meseca v Jugoslaviji.

pričakujejo, da jih bo slovensko gledališče v kratkem zopet razveselilo s kakšno primerno prireditvijo.

Obisk zunanega ministra Nennija v Jugoslaviji

Italijanski zunanji minister Pietro Nenni bo v dneh od 18. do 21. maja uradno obiskal Jugoslavijo. Vabilo je bilo poslano že pred časom, a ga je sedaj obnovil novi jugoslovanski zunanji minister Mirko Tepavac. Gre za zelo pomemben dogodek, ki ponazarja sedanje dobre odnose in visoko stopnjo sodelovanja med sosednjima Jugoslavijo in Italijo.

Ko pozdravljamo obisk seveda predvsem želimo, da bi se ta odrazil tudi na razmere v katerih živi slovenska manjšina v Italiji. Kljub dobri odnosom ob meji in sožitju med obema državama, smo namreč zlasti beneški Slovenci v brezpravnem položaju in ne uživamo najosnovnejših socialnih in narodnostnih pravic.

V NOVI GORICI OD 5. DO 12. MAJA

MEDNARODNA DIDAKTIČNA RAZSTAVA

Na razstavi so prikazali pouk v dvojezičnih šolah treh sosednih dežel, v Italiji Avstriji in Sloveniji - Šolniki bodo izdajali skupen časnik v treh jezikih

V Novi Gorici je bila od 5. do 12. maja mednarodna didaktična razstava. Gre za prireditev, ki je prikazala pouk v osnovnih šolah treh sosednjih dežel, v Jugoslaviji, Italiji in Avstriji. Medtem ko so na prvi razstavi novembra lani v Vidmu prikazali samo obvezne šolske učbenike in beletristiko, so v Novi Gorici razstavili izdelke otrok in šolnikov, ki zadevajo pouk po predmetih od prvega do osmega razreda obvezne osnovne šole. V tem okviru je bil prikazan tudi pouk v dvojezičnih osnovnih šolah za slovenske otroke v Italiji ter v šolah za italijansko oziroma madžarsko manjšino v Sloveniji. Udeleženo je bilo okrog 30 šol iz Slovenije, potem šolska skrbništ-

va iz Vidma in Gorice ter deželni šolski svet s Koroškega. Ob začetku razstave je bilo skupno zborovanje učiteljev in profesorjev, na katerem so govorili zastopniki oblasti in šolskih organov iz treh sosednjih območij. Med gosti so bili tudi šolski skrbnik iz Vidma dr. Fidenzi, šolski skrbnik iz Gorice dr. Simoncini, didaktični ravnatelj iz Buie pri Tarčentu dr. Zanoni in drugi šolniki.

Ob dnevih Italije in Koroške, so ugledni pedagogi prebrali več poročil o organizaciji šolstva in metodiki pouka v Avstriji oziroma pri nas. Ta predavanja je poslušalo skupaj več kot 5 tisoč slovenskih, italijanskih in avstrijskih učiteljev in profesorjev. Vmes je

bilo več sestankov na katerih so šolniki razpravljali o povečanju stikov in sodelovanja. Načelno so se dogovorili, da bodo izdajali poseben časnik posvečen šolstvu oziroma sodelovanju na tem področju med tremi sosednjimi državami. Tiskali ga bodo v slovenskem, italijanskem in nemškem jeziku.

Ob zaključku razstave pretekli ponedeljek so podelili nagrade učencem osmih razredov osnovnih šol iz obmejnih mest treh sosednjih držav. Tekmovali so v šolskih nalogah na temo iz verzov največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna: «Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da koder sonce hodi preprij iz sveta bo pregnan».

IZ NADISKE DOLINE

Izredno velik maloobmejni promet

Toplo aprilsko sonce je izvabilo izza hladnih zidov izredno dosti ljudi, kar se je poznalo tudi pri maloobmejnem prometu skozi prehode v Beneški Sloveniji. Dolge vrste avtomobilov so se kar naprej pomikale po lepi zeleni Nadiški dolini in potem naprej po Soški ali pa so se porazgubili ljudje po kobariških gostiščih in trgovinah.

Meseca aprila so zabeležili na obmejnem prehodu v Stupci kar 269.953 prehodov s potnimi listi, s propustnico pa 183.816. Skozi ostale prehode, ki so vsi druge kategorije, razen v Učejji, pa je bilo tako-le gibanje: Učēja 1071, Most Mišček v Idrijski dolini 660, Most Klinec 155, Polava pri Čeplesiščih v sovodenskem komunu 830, Solarje pri Dreki 269 in na prehodu Kum 13. Vsega skupaj je bilo tako 453.769 prehodov.

Obeta se pa še vse več prehodov, saj bodo verjetno že na jesen stopili v veljavo novi predpisi o neomejenem številu prehodov. Stalna mešana komisija, ki skrbi za izvajanje videmskega sporazuma, ki je bil podpisan leta 1955, je do sedaj sprejela že veliko raznih olajšav in ugodnosti v prid obmejnega prebivalstva, kar upamo, da bo tudi v bodoče za še druge predloge, ki so pripravljene za prihodnje zasedanje te komisije.

Gradnja novega vodovoda v Brišičih

Podbeneški komun je koncem preteklega meseca dal v zakup dela za gradnjo novega vodovoda v Brišičih, ki bo stal tri milijone lir. Stari vodovod namreč ni več dajal zadosti vode in je bilo potrebno zgraditi novega. Stroške bo 87,50% krila država s posebnim prispevkom. Z deli bodo pričeli v kratkem.

Umrli je Vigi Crucil iz Špehonj

Vso našo okolico je zelo prizadela vest o nagli smrti 60-letnega Vigija Crucila, ki je živel sam v zaselku Špehonja pri Podbonescu. Ker ga brat in tudi drugi ljudje tisti dan niso videli in ker se tudi ni odzval na klice in trkanje nan vrata, so vdrli v hišo in ga zagledali mrtvega na tleh. Zdravnik je ugotovil, da je umrl zaradi srčne paralize. Rajniki Vigi je bil dober in delaven mož in zato ga bodo vaščani ohranili v najlepšem spominu.

Nesreča pri delu

Natale Dorbolo' iz Ofjana je tako nerodno stopil na lestvi, ko je nesel s senika koš sena, da je padel in si močno poškodoval prsa. Ozdravil bo v treh tednih.

ČEDAD

Cerkev sv. Frančiška v Čedadu restavrirana

Dne prvega maja je zelo pozni škof msgr. Pizzulin posvetil cerkev sv. Franči-

ška v Čedadu, ki je bila več kot 50 let zaprta. Te dni so namreč dokončali z deli, ki so jih izvršili pod pokroviteljstvom Skrbništva za narodne spomenike Furlanije-Juljske krajine. Ko so obnavljali te zadnje čase zakristijo, je prišlo na dan mnogo neprecenljivih fresk.

Cerkev je iz XIII. stoletja in se je v njej opravljalo bogoslužje vse do prve svetovne vojne, potem pa so jo uporabljali za vojaško skladišče. Dne 27. oktobra 1917. leta je bila cerkev tudi požgana. Takoj po vojni so jo začeli obnavljati, a dragocene freske so prišle na dan šele pred kratkim.

Obnovili so tudi cerkev sv. Martina blizu mosta, ki je tudi zelo stara, prav gotovo iz langobardskih časov in je v zgodovini večkrat omenjena.

Razstava tipičnih domačih vin

V Čedadu je zadnje čase zelo živahno, ker pripravljajo razstavo oziroma praznik vina, ki se bo vršil v soboto 31. maja in 1. in 2. junija. Pripravljalni odbor se je že večkrat sestel in sestavljal program, da bo

AHTEN

Preozek most

Ljudje iz Ahtna, pa tudi drugi, ki se vozijo skozi to vas »pedemontane«, tarnajo zaradi preozkega mostu čez Malino. Most je namreč širok samo štiri metre in zato se prav težko srečata dva avtomobila. Dostikrat pride na tem mostu do preprirov in celo do pretepev, ker avtomobilisti izsiljujejo prednost, semaforja pa ni, da bi reguliral promet sedaj v to in potem v drugo smer. Komunska administracija išče izhodov, da bi olajšala promet avtomobilistom in preprečila tudi nesreče, ki se dogajajo pogostoma, ker je most preozek. Ali bo morala razširiti most ali pa namestiti dva semaforja.

Dokončana je tudi cesta, ki se v Subidu odcepi proti Ravnam in je dolga poldrug kilometer. Vodi do hudournika Ravan, kjer je tudi meja med komunom Ahten in Fojda. To delo je stalo 27 milijonov lir.

Deželni prispevek študentom

Deželni odbor je na predlog prisledništva za šolstvo dodelil poseben prispevek študentom in otrokom vrta in sicer za prevoz v šole in nabavo knjig. Deželni prispevek znaša en milijon in 200 tisoč lir.

Študentom strokovne šole je dala 13 štipendij v znesku 25 tisoč lir vsaka in 14 prispevkov za potovanja (748 tisoč lir). Za študente, ki obiskujejo druge vrste šol, pa je dežela dala 729 tisoč lir prispevka.

Mladina iz Subida bi rada športno igrišče

Nogometna ekipa iz Su-

praznik uspel kar se najbolje da. Izbrana vina čedadskega okoliša, Brd in »pedemontane« bodo gotovo privabila ljubitelje pristne domače kapljice v velikem številu. Ob tej priliki bodo v Čedadu tudi razne zabavne prireditve.

ŠPETER

Deželni prispevek za cesto

Prav tele dni je prišlo na komun sporočilo, da je deželno prisledništvo za kmetijstvo dodelilo konzorciju, ki so ga pred nedavnim ustanovili zemljiški posestniki iz vasi Klenje, Ažla in Tarpeč, devet milijonov in pol lir prispevka, da bodo urebili poljsko pot, ki jo domačini imenujejo Bukin.

Nesreča ne počiva

V bolnico so morali peljati 75 letno Marijo Klinjon iz Lipe, ker je tako nesrečno padla, da si je zlomila desno nogo. Ozdravila bo v treh mesecih.

Tudi 43-letni mesar Bruno Beuzer iz Špetra je moral v bolnico, ker je zavožil z avtomobilom izven ceste in dobil precej hude poškodbe po glavi. Zdravniki so izjavili, da bo ozdravil v treh tednih.

Ponesrečil se je pa tudi 14-letni Walter Missana iz Ažle. Pri padcu si je zlomil levi komolec in se bo zato moral zdraviti najmanj dvajset dni.

bida se je že večkrat izkazala za izredno dobro in to kljub temu, da nima v vasi svojega športnega igrišča, marveč mora hoditi daleč dol v dolino, v Ahten. Včasih vadijo sem in tja na kakšni ravnici, kar je pa vedno v zvezi z velikimi težavami. Njihova tiha želja je že dolgo športno igrišče, kar upamo ne bo težko doseči, saj dežela daje velike prispevke v takšne namene.

Subiško nogometno ekipo sestavljajo ti-le: Tomada, Sigura, E. Petrichiutto, G. Scubla, S. Tomasino, W. Petrichiutto, S. Tomasino, Vescovo, Zussino, Guyon in A. Scubla.

Poroka

Pred kratkim se je poročila naša vaščanka Dina Scubla s karabinerjem Angelom Cagnone iz Vidma. Prijatelji jima želijo mnogo veselja na skupni življenjski poti.

IZPOD KOLOVRATA

Odobrili komunski proračun

Komunski svet iz Grmek, ki se je sestel pretekli teden, je poleg proračuna za tekoče leto (bilancio preventivo), ki znaša 48 milijonov 653 tisoč lir, obravnaval še več drugih važnih točk dnevnega reda. Sklenili so, da bodo vzeli pri »Cassa depositi e prestiti« 4 milijone in 460 tisoč lir posojila, da bodo mogli kriti deficit, kajti proračun predvideva več izdatkov kot dohodkov. Enako

Praznovanje »prvega maja« v Beneški Sloveniji

Letošnji »1. Maj« je bil za beneške Slovence zgodovinski praznik, saj so ga prvič praznovali organizirano tako v vzhodni kot v zapadni Benečiji.

Praznovanje tega »Prvega Maja« bo terskim Slovincem ostalo v trajnem spominu. Že v dopoldanskih urah so se v vasi TER zbirali delavci, kmetje, emigranti iz gorskih in nižinskih krajev.

Od ust do ust se je širila novica, da bo tu nastopil »Ansambel Antona Birtiča-Beneški fantje«; ki je imel, poleg drugih beneških, furlanskih, dalmatinskih in italijanskih pesmi, na programu tudi tisto, ki opeva lepote terse doline, to je pesem »Dolince beneške«.

Prisotni so nastop Beneških fantov pričakovali z veliko nestrpnostjo. Njihova potrpežljivost pa je bila nagajena s tem, da so nenapovedano nastopila tudi beneška dekleta, ki so se pridružila ansamblu v zadnjem času. In prav zaradi tega se ta glasbena skupina imenuje sedaj: »Ansambel Antona Birtiča-Beneški fantje in dekleta«.

Nastopila je v sledečem sestavi: 1) Gianna Trušnjak - sopran, 2) Peter Medvež - tenor, 3) Anton Birtič - harmonika-vodja grupe, 4) Franka Bordon - alt, 5) Aldo Klodič - bariton.

Ansambel bosta izpopolnila še kitara in kontrabas tako, da bo v celoti štel sedem članov.

Bodisi dekleta kot fantje so pri izvajanju sporeda imeli veliko toplih aplavzov in pohval. Po nastopu so prisotni zahtevali, naj ansambel podaljša svoj glasbeni program, a nažalost čas ni tega dopuščal, kajti »Beneški fantje in dekleta« so se morali premakniti v drugi oddaljeni kraj, na drugo proslavo »1. Maja« na Kras pri-

FOJDA

Za most čez Breg ni denarja

Deželni organi so pred kratkim sporočili na komun, da ne morejo dati nobenega prispevka za gradnjo novega mostu čez hudournik Breg (Grivo'), ker ni nobenega zakona, ki bi predvide-

posojilo bodo morali vzeti tudi za uravnoveženje lanskega proračuna. Ob zaključku pa so še imenovali revizorje računov in določili prispevek, ki ga bo dal komun pokrajinskemu konzorciju za boj proti raku. Sprejeli so tudi nekatere spremembe statuta konzorcija za turistični razvoj Nadiške doline in področja Matajurja in imenovali Jožefa Rutarja in Alda Vogriča za svoje zastopnike.

Dreki. Skupina je tu nastopila nepričakovano, a zato je požela še večji uspeh. Praznovanje delavskega praznika je tako v vzhodni kot v zahodni Benečiji organizirala socialistična stranka. Končno je ideja o praznovanju »Prvega Maja« prodrla tudi na naša tla in verujemo v to, da se bo iz leta v leto ta praz-

nik proslavljati še bolj razširjeno in poglobljeno.

Nastop mešanega ansambla »Beneških fantov in deklet« pa je s svojim mednarodnim programom gotovo podkrepil željo, da se bo praznovanje Delavskega praznika v bodoče priredilo še v drugih naših vaseh.

IZPOD MATAJURJA

Razširili bodo cesto na Matajur

Pokrajinska uprava je na prošnjo sovodenskega komunala poslala na področje Matajurja tehnike, da so proučili kako razširiti cesto, ki vodi iz Jeronišč preko Ložca v vas Matajur. Cesta je namreč zelo ozka, potrebno bo pa omiliti tudi nekatere ovinkine in zgraditi oporne židove. Matajur, tako vas kakor tudi hrib, postajata vsak dan bolj privlačna in to ne samo v zimskem času, ko tu zapade dosti snega, ampak tudi poleti. Vas Matajur leži 954 metrov visoko, hrib pa doseže 1643 metrov in je najvišji vrh v Beneški Sloveniji.

Trčmun brez pitne vode

Trčmun je bil več časa brez pitne vode, ker se je pokvarila glavna vodovodna cev. Vodo so v vas dovajali s posebnimi cisternami, da so jo imeli vsaj za prvo silo. Dobro, da ni prišlo do okvare v največji vročini, ker bi bilo pomanjkanje te dragocene tekočine še bolj občutno.

Nesreča

Ko je 59-letni Zvan Černoja sekal drva, se je močno urezal v desno nogo in so ga zato morali takoj peljati v čedadsko bolnico.

Zdravniki so rano zašili in izjavili, da bo ozdravil v dveh tednih.

TAVORJANA

Vas Drejan bo dobila vodovod

Končno bo tudi hribovska vasica Drejan, ki šteje okoli 100 ljudi, dobila svoj vodovod in s tem bo konec naporenega prenašanja vode, ki je delalo domačinom toliko preglavic, posebno o poletnem času, ko ni bilo nikoli zadosti te dragocene tekočine pri hiši. Prav te dni je tavorjanski komun dal v zakup gradnjo vodovoda, ki bo stal dva milijona in 600 tisoč lir in jih bo krilo deželno prisledništvo za kmetijstvo.

Pokrili bodo petok

V kratkem bodo pričeli pokrivati zadnji del potoka, ki teče skozi vas in tako bo Tavorjana dobila čisto novo lice. Komunska administracija je dala te dni v zakup tudi dela za ureditev pokopališča (9 milijonov 103 tisoč lir) in ceste, ki vodi v Tojan. To zadnje delo bo stalo en milijon 696 tisoč lir, za kar bo deželno prisledništvo za kmetijstvo dodelilo poseben prispevek.

Sestanek krvodajalcev

Čeravno komun Fojda ni velik, saj ima mnogo ljudi v najboljših letih v tujini na delu, ima že 77 krvodajalcev in so v petih mesecih (sekcija je bila namreč ustanovljena šele lani novembra meseca) dali kar 50 litrov krvi. To je povedal njen predsednik Umberto Dorbolo' v poročilu na sestanku krvodajalcev, ki se je vršil pretekli mesec. Na tem sestanku so proučevali tudi načine, kako pridobiti za to humano ustanovo še novih članov.

Sestanek krvodajalcev

Čeravno komun Fojda ni velik, saj ima mnogo ljudi v najboljših letih v tujini na delu, ima že 77 krvodajalcev in so v petih mesecih (sekcija je bila namreč ustanovljena šele lani novembra meseca) dali kar 50 litrov krvi. To je povedal njen predsednik Umberto Dorbolo' v poročilu na sestanku krvodajalcev, ki se je vršil pretekli mesec. Na tem sestanku so proučevali tudi načine, kako pridobiti za to humano ustanovo še novih članov.

ZAPISEK O LOUISU ADAMIČU

Bil je največji med našimi izseljenci

Louis Adamič

«Čez čas smo vsi odšli v hišo, v kateri se nas je rodilo vseh deset. V tem kraju so se rodili tudi naš oče, naš stari oče in naši predniki iz kdo ve kolikih pokolenj. Hiša je bila tu' pa tam popravljen, sicer pa se ni spremenila, le da se mi je, seveda, odkar sem videl Empire State Building in notranjščino Grand Centrala v New Yorku, zdela veliko manjša, kakor sem mislil, da je.

Opazil sem, da so moja mati in sestre uporabljale isto kuhinjsko posodo in pribor kot leta 1913. Iste stare opečnate stopnice so držale gor in v klet, v hiši so bile iste postelje, mize, stoli, klopi in skrinja, iste podobe in okraski po stenah. Na okenskih policah so stali cvetlični lonci s cveticami, ki se jim je pravkar pričnjal napenjati popje. Po vsej hiši nove zavese, posteljni pregrinjala in namizni prti, pogrnjeni in obešeni za

VIII. mednarodni sejem "Alpe - Adria"

Dne 10. t.m. so na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani odprli VIII. mednarodni sejem potrošnega blaga «Alpe-Adria». Na letošnjem sejmu poleg 140 razstavljalcev iz Jugoslavije nastopajo še proizvajalci iz Italije, Avstrije, Švice, Lichtensteina, Zahodne Nemčije in Danske. Letošnji sejem «Alpe-Adria» pomeni velik korak naprej, ne samo v pogledu na udeležbo tujih razstavljalcev, temveč tudi v pogledu na število sodelujočih držav. Sejem, ki pe v preteklih letih manifestiral gospodarsko sodelovanje med tremi sosednimi deželami, je letos, z udeležbo še drugih evropskih držav, prerastel v sejem širšega mednarodnega pomena.

Sejem «Alpe-Adria» nudi obiskovalcem bogato izbiro kvalitetnih proizvodov s področij keramike, elektroindustrije, kmetijskih strojev, tehnike za predelavo plastičnih mas in kovin, gospodarnih strojev, kampinškega, turizma, strojev za obdelovanje lesa, prehranske industrije idr.

moj prihod. To je bilo ročno delo mojih sester - čipke in vezanine, prelepi vzorci in barvne sestave...».

Tako popisuje ameriški pisatelj slovenskega rodu Louis Adamič svojo prvo vrnitev v rodni kraj Blato pri Grosuplju po devetnajstletnem bivanju v Ameriki, ko je 1932. leta obiskal svojo ožjo domovino Slovenijo in skoraj leto dni ostal na obisku v Jugoslaviji. Plod tega njegovega obiska v starem kraju je bila njegova znamenita knjiga «Vrnitev v rodni kraj», v kateri je tako iskreno, pošteno, napredno in pretresljivo popisal usodo, življenje in ljudi svoje domovine tistega časa. Knjigo je seveda napisal v angleščini in je kaj kmalu postala ameriški bestseller, saj so jo takoj po izidu prodali več kot petdeset tisoč izvodov.

Iz Grosuplja na Dolenjskem v Blato je pol ure hoda in ni težko najti Adami-

čeve rojstne hiše, ki je v bistvu gradič Praproče, čeprav pisatelj tega v svoji knjigi sploh ne omenja. Grad Praproče je viden že od daleč kot mogočno poslopje s stolpi (turnci) in se zelo loči od okoliških kmečkih hiš.

Vedeli smo, da je v gradu Adamičeva spominska soba, preurejena v majhen muzejček in ko nam je njegov nekak, trinajstletni Marjan, odprl vrata v «turnce», smo se po ozkih, zavitih stopnicah povzpeli v spominsko sobo, ki je bila nekoč soba mladega. Lojzeta Adamiča preden je kot štirinajstletni deček odrinil sam preko velike luže svoji nenavadni in veliki usodi nasproti.

Po ogledu sobe, ki je okusno, prijetno in spominsko urejena, (pohišstvo je iz obdobja na prelomu tega stoletja), smo se s šest let mlajšim Louisovim bratom Stanetom še dolgo pogovarjali o njegovem velikem bratu.

V pojoči dolenci nam je zatrdil, da brat Lojze ali kasnejši Louis ni bil rojen 1899., leta kot uradno piše, temveč leto dni poprej, 1898. leta. Zakaj se je naredil mlajšega, nam njegov brat ni znal povedati, vendar je imel Adamič gotovo svoj vzrok za to.

Med potjo nazaj smo premišljevali o strašni in čudni nadaljni Adamičevi usodi. O skrivnostnem umoru in požigu njegove farme v Milfordu (ZDA) in o tem, kako je s svojimi knjigami (Smeh v džungli, Večerja v Beli hiši) postal ne samo glasnik slovenskih in drugih ekonomskih emigrantov v Ameriki, temveč tudi pisatelj, ki je s svojimi deli odkril Ameriki probleme, težnje, želje in hotenja vseh tistih izseljencev najrazličnejših narodnosti sveta, ki ustvarjajo v kotlu ameriške družbe in življenja novo ameriško nacijo. In prav za-

voljo emigrantskih problemov, ki jim je posvetil svojo pisateljsko in publicistično dejavnost, je postal pozoren nanj tudi veliki ameriški predsednik Roosevelt, s katerim se je spoprijateljil in postal pri njem tolmač vseh tistih ljudi, ki so prišli v deželo neomejenih možnosti s trebihom za kruhom.

Darovali smo torej Ameriki našega velikega sinu Louisa Adamiča, kot smo ji darovali Teslo, Pupina in še številne druge znane in neznanne naše ljudi, med katerimi so tudi naši rojaki iz Beneške Slovenije. Adamič je žgoče in pisateljsko prepričljivo opozoril na emigrantski problem, saj ga je sam najbolje poznal in tudi občutil na svoji koži. Zato mu je Amerika verjela in ga vpisala med svoje velike ljudi, čeprav je bil slovenski sin iz Blata pri Grosuplju in tega tudi nikoli ni zanimal.

Za naše delo

Kaj bomo delali tale mesec

NA POLJU bomo meseca maja okopavali in ospali. Ne bomo pa imeli nič dobička, če ne bomo tega dela opravljali dovolj pazljivo. Velika razlika je med njivo, ki je dobro okopana, in med tisto, ki je samo malo postrgana in popraskana. Pri okopavanju lahko gnojimo z nitratom zlasti one njive, ki imajo slabo, pusto zemljo in niso dovolj gnojene s hlevskim gnojem. Z bakreno-apnenno brozgo škropimo tudi krompir, če je to potrebno, da ga obvarujemo peronospor.

NA TRAVNIKU začnemo kositi lucerno in drugo deljo. Proti koncu meseca začnemo lahko kositi tudi stalne travnike. Kosimo tedaj, ko je trava v polnem cvetu. Če kosimo kasno, ko olesenele rastline izgube lističe in seme, je to slabo, kajti tako seno ima majhno krmilno vrednost.

V VINOGRADU požene trta navadno že ta mesec peč visoke poganjke. Tedaj je zadnji čas, da napenjalce pripognemo in povežemo. Nato moramo trto prvič požveplati. Imejmo vse pripravljeno tudi za škropjenje proti peronospori. Prav je, če škropimo prvič že tedaj, ko je trta dobro pokazala zarod, ker s tem preprečimo dosti škode.

Škropimo vse zelene dele trte, posebno pa spodnjo stran listov. Škropiti moramo enakomerno in v čim drobnejših kapljicah, najbolje v obliki megle. Pripravimo si toliko škropiva, kolikor ga lahko v enem dnevu porabimo. Posode za pripravljeno bordojske brozge morajo biti lesene ali iz plastike, ne pa železne. Ne bodimo površni, ko delamo škropilo, in tudi ne, ko škropimo. Proti koncu meseca se začne razvijati prvi zarod grozdnega molja. Tega zatiramo tako, da poškropimo grozde z 1,5 odstotnim azolom. Po preteku enega tedna škropljenje ponovimo.

V SADOVNJAKU se pričajmo, če so cepi prijetni. Začnimo z zelenim obrezovanjem in sicer vršičkanjem mladih poganjkov. Odstranjujemo sesalce, dokler se preveč ne utrdijo. V razdobju enega tedna večkrat škropimo hruške, jable in češnje s svinčnim arzenatom ali pa z 1,5 odstotnim azolom, ki ju dodamo bordojski brozgi.

V KLETI moramo maja, in sicer preden trta cvete, pretočiti vino še tretjič. Pri pretakanju zadimimo sode z žveplom, ali pa dodamo vinu pravi odstotek kalijevega metabisulfit.

Veličastna proslava v Velenju

Proslave se je udeležilo več kot sto tisoč ljudi iz vseh krajev Slovenije in iz zamejstva
Prisrčno srečanje bivših partizanov

Kakih 100.000 ljudi se je zbralo na veliki proslavi 27. aprila v Velenju, kjer so ob prisotnosti jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita proslavili obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte prvič kot slovenski državni praznik, dalje 25 letnico borb štajerskih in koroških partizanskih odredov, hkrati pa tudi obletnico legendarnega pohoda XIV. divizije na Štajersko in Koroško.

Velenjsko proslavo bi lahko v nekem smislu primerjali z mogočnimi manifestacijami slovenskega naroda v preteklosti, ko so prirejali tako imenovane tabore, od ptujskega, preko šempaskega do vižmarškega tabora, Velenjsko slavo ni bilo torej povezano samo s konkretnimi obletnicami dogodkov iz minule zgodovine, temveč je hkrati predstavljalo tudi mogočno protifašistično manifestacijo, ki so se je udeležili tudi številni predstavniki protifašističnih organizacij iz zamejstva. Tako so bili na svečani tribuni v Velenju zastopniki ANPI, pa tudi slovenskih partizanskih borcev iz zamejstva, tu so bili tudi predstavniki avstrijskih protifašističnih borcev in seveda bivši slovenski borci iz avstrijske Koroške in Štajerske.

Organizatorji proslave so

namenoma na mogočno velenjsko manifestacijo povabili prav predstavnike protifašističnih organizacij iz Italije in Avstrije. Kajti kot ni bila Slovenija med protifašistično borbo osamljeni otok sredi Evrope, temveč tesno povezana z ostalimi jugoslovanskimi narodi in deželami, tako je bila v tej junaški, neenakopravni,

a zmagoviti borbi povezana tesno, borbena in tovariško tudi z italijanskimi in avstrijskimi protifašisti. Vsi so namreč takrat, pred petindvajsetimi leti, imeli en sam cilj: tovariško in ramo ob rami boriti se proti fašizmu in nacizmu tako za svobodo svoje domovine kot hkrati za svobodo tudi drugih demov. In morda

prav v tej usodni, človeški povezanosti antifašističnih borcev iz Slovenije, Italije in Avstrije, oziroma njunih obmejnih pokrajin, je bila tudi veličina te internacionalne borbe, ki je pripeljala do zmagovitega zaključka.

V Velenju pa je tudi spomin na to prišel do polnega izraza.

VELENJE - Pogled na množico ljudi, ki se je udeležila proslave obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte

Beneška Slovenija pod oglejskimi patriarhi

Posedstva koroško-štajerskih plemičev v naših krajih

Palatinski grof Kocelj (Chazilo, Kazzelin) je posedoval vso dolino ob Beli s sedežem v Možnici. Ustno izročilo pravi, da je bila njegova Kaclja vas (villa Chatzel, Kazelindorf, Villa caccia pri Kodroju), ki je prišla pozneje v last Šponhajmcev. Ti so imeli v Lipaku (Laipacco, Laybach) pri Koloredu («prope Choloret») dve kmetiji in v Vendolju (severovzhodno od Koloreda) ter pod gradom Rtinjem eno. Vse to so darovali leta 1091 samostanu Št. Pavel v Labodski dolini, ki so ga sami ustanovili in je imel tri kmete (Ivana, Zuljana in Petra) tudi v Kaclji vasi. V tej vasi je bil leta 1361 tudi kmet Puž (Pus). Odvetništvo nad to vasjo so si lastili najpoprej gospodje sofumburški, potem pa goriški grofi. Svoj grad Denijo (Dithenia) so pa prepustili Šponhajmci leta 1146 patriarhu Pilgrimu.

Pilštajnci (pri Kozjem na Štajerskem) so imeli posedstva v Tarčentu, Nemah, Črneji, Ahtnu in Fartištajnu, ki so jih dobili po Zahnovem mnenju od Matilde, nečakinje in dedinje

Burkharda Mosburškega. Sorodniki Mosburgov so bili Vilalte in Pocuolci (južno od Vidma). Ko so Pilštajnci leta 1218. izumrli, so zapustili svoja furlanska posestva (zlasti Latisano) ter odvetništvo v Akvileji in Čedadu svojim sorodnikom goriškim grofom. Tudi ta knežja rodovina je imela mnogo posestev v Ziljski in Gornjedravske dolini in si malu pridobila zelo obširna posestva v furlanski nižini. Koroški vojvoda Henrik Epenštajnski je izročil svojemu svaku Otokarju, markrofu štajerskemu, Pordenone in Špilimberg, kar so pozneje podedovali Babenbergovci.

Torej ni čuda, če so si postavili ti tuji vlastelini svoje gradove na novih posestvih. Po peščenčevih in skriljenčevih gričih nad Vidmom in Čedadom se je vlekel cel niz utrjenih stolpov in gradov, katere so postavili deloma že Langobardi, deloma poznejši bavarski in zlasti koroški (štajerski) plemiči. Na vseh rti, kucljih in osamljenih gričih obronkov beneških in Julijskih Alp, posebno ob pritoku rek izmed gorovja in gričevja, so bili ti gradovi zelo gosto posejani. Njihova imena so skoraj vsa nemška, n.p. Gruenenberg (Gronumbergo), Urusperg (Auersperg), Schaerfenberg (Soffumbergo), Perchtenstein (Partistagno), Braunberg (Prampengo), Rabenstein, Grossenberg, Satimberg (Sattenberg), Heissenstein, Stahremberg, Attimis, Zucco, Savor-

gnano itd. Zgodovina teh gradov je zelo zanimiva in sega globoko v vse javno življenje akvilejske patriarhovine.

Nemški in tudi italijanski pisatelj trdijo, da so bili ti gradovi utemeljeni kot mogočne predstraže proti napredujočim Slovincem, da se ne bi mogli nadalje razširjati po furlanski nižini. In še več, da se je v okolici teh gradov naselilo toliko kmetov in hlapcev, da Slovenci poleg njih niso imeli več prostora in so se morali zato umakniti nazaj med gore, od koder se niso upali več v ravnino.

Takoj se lahko ugotovi, da je ta trditev popolnoma brez osnove. Prvič vemo, da so se Slovenci že več stolet poprej naselili po Furlaniji, mnogo niže proti jugu kot so bili postavljeni omenjeni gradovi. Drugič nas uči pa že pamet, da se trdnjave postavijo tako, da se iz njih gleda sovražniku v obraz, torej ne na obronkih, nego na vrhuncih, s katerih lahko skoči v hrbet spodaj ležečim utrdbam. Upoštevajoč ta strategični zakon moramo trditi, da so bili omenjeni gradovi sezidani ne v obrambo proti Slovincem, ampak zato, da bi oni vlekli proti severu in držali Furlanijo zvezano s Koroško, ki je bila po ustavi Karla Velikega mati zemlja za vso beneško ravnino in še za istrski polotok, ki nima prirodne zveze s Karantanijo.

(Se nadaljuje)

za naše mlade bralce

ČREVEC

(Koroška narodna)

Kako je pajek izgubil svojo družino

Sii-pajek oče, je imel ženo in kup otrok. Rad je dobro in veliko jedel, pri tem pa kar najmanj ali nič delal. Zato je v njegovi hiši bil velikokrat v gosteh glad. V loncu za kuhanje riža je zevala praznina in družina je trpela hudo pomanjkanje.

«Ni dovolj za vse», je premišljeval pajek. «Le enkrat bom lahko pošteno sit». Tako se je odločil, da bo ves riž pojedel sam.

«Moram na dolgo pot. Vrnil se bom do nove žetve», je dejal Sii ženi.

Sonce je ravnokar vzhajalo nad grmi manioka, ko je pajek krenil na pot. V popotni culici je imel srp, lonc za kuhanje, kolebaso, to je divji sadež, katerega lupino uporabljajo gospodinje za kuhanje hrane, možnar in tolkač, rogoznico in kresilni kamen. Tako opremljen je odšel. Žena in otroci so ga spremljali del poti.

V bližini svojega riževnega polja se je ustavil in si na skrivnem mestu v gozdu postavil majhno kočico. Ko se je znočilo in je vzšel mesec nad palmami, je vzel srp in začel žeti riževne klase. Vezal jih je v snope in jih vlačil v svoje novo bivališče, odlagal snope in sam sušil riž, luščil je zrnje in ga potem sušil na lahnem veterčku. Naslednjo noč pa je spet požel riž, ki je medtem dozorel. Tako je dan in noč imel vedno dovolj jesti. Njegova družina pa je trpela veliko pomanjkanje.

Nekega dne pa je šla mati pajčica na polje, da bi videla, če je riž že dozorel. Kako se je ustrašila, ko je videla, da je ves riž že požet! Hitro je tekla k vaške mu starešini, da ga vpraša za svet.

Le-ta je predobro poznal pajka in je vedel, kako len in požrešen je. Tudi to njegovo pobalinstvo je takoj spregledal. Vedel pa je, kako radoveden je Sii in kako rad se vtakne v vsa-

ko stvar. Zato je nagubal čelo in vprašal ženo:

«Kdaj se bo tvoj mož vrnil?»

«Ko bo riž na steblih dozorel», je odgovorila hli-paje. «Zelo se bojim, da se bo jezil name, ko bo videl, da je toliko riža pokradenega».

«Tvoj mož je sam tat», je dejal vaški starešina.

«Če mi ne verjameš, se lahko o tem sama prepričaš. Jutri zjutraj se nanaži v ogljem in si razpusti lasse, da te mož ne bo mogel spoznati, in pojdi na vajino riževno polje pa s spremenjenim glasom jadikuj in govori: «Kje je pot na drugi svet?» — Takoj boš zaslišala glas, ki ti bo odgovarjal». Pajčica je obljubila, da bo naredila vse tako, kot ji je

svetoval vaški starešina. Drugo jutro navsezgodaj je odšla na polje in s spremenjenim glasom začela:

«Kje je pot na drugi svet?»

Sii, pajek-oče, je sedel v svoji kočici in je slišal ta čudni glas. Ni ga spoznal. Ker je bil objesten in radoveden, je pozabil na previdnost.

«Leži tik za teboj, na drugi strani polja», je odgovoril.

Ta odgovor je ponovil vsakič, ko je zaslišal ženi-no vprašanje. Ves čas hodila za moževim glasom in kar naprej spraševala. Sii je ni spoznal in tako je zlahka prišla v njegovo skrivališče. Ko jo je spoznal, se je na moč prestrašil. Uvidel je, da ga je žena razkrinkala, in od strahu in sramu je zbežal v gozd in se skrila. Nikdar več si ni upal nazaj. In tako se je zgodilo, da je pajek Sii izgubil svoje otroke in ženo.

Črevec ali črivec je nadležen plevel. Vselej, kadar ga zagleda kmetovalec, je ob dobro voljo, in naj ga zagleda na njivi ali pa na travniku. Črevec bi bil uporabljen za steljo, pa še to ni dobro, ker se menda še v gnoju zaredi.

Bilo je v starih časih, ko je bilo na svetu še dobro. Tedaj pa je tudi smeji vrage hoditi povsem svetu in zanj ni bilo meja. Še s plotom mu ni nihče zgradil poti.

Nekoč pa je vrage le naletel na pravega. Ta mu je bil kos; zaprl ga je v steklenico in to postavil v sonce. Vrage

je prestajal hude bolečine, ker mu je svetloba zelo zoprna. Mimo je prišel kmetič in zaslišal v steklenici jok in stok. Steklenico si je potem natančneje ogledal, in vrage ga je zaprosil, naj ga reši.

Kmet se ni hotel pre nagliti. Vrage mu je obljubil zlate gradove za svobodo, kmet pa je bil gluha za njegovo prošnjo in za njegove obljube. Vrage je še bolj milo prosil in obljubil kmetu, da mu pokaže, če mu odmaši steklenico, vse zdravilne rastline, ki rastejo na polju, ob potokih in v gozdu. Ta ponudba je bila kmetu tako

všeč, da je vrage spustil na svobodo.

Ko je vrage zletel iz steklenice, se je najprej dobro pretegnil, nato pa zaklel, ker je stopil na črevec. Kmetu pa je rekel:

«Vidiš, to je črivec, ki naredi drisko».

Kmet je bil hud, ker ni verjel, da bi bil ta plevel za kaj. Jezen je vrage zapodil, sebi in vsem ljudem v škodo.

Potem pa je kmeta le gnala radovednost in je poskusil to sredstvo; učinkovalo je na njem tako, da je bilo strah in groza.

Dva popotnika

Dva popotnika sta hodila po svetu. Ko že dolgo hodita, opazita, da je njima pošel že skoro ves živež. Ničesar več nista imela v torbi kakor samo še pečenega petelinčka, ki je bil pa tako majhen, da bi se z njim niti eden ne mogel nasititi.

Ker se nista mogla zediniti, kako bi si razdelila pečenega petelinčka, sta se naposled dogovorila sledeče: Ko pojedeta spat, se bode njim gotovo kaj sanjalo. Kateri bo imel lepše sanje, tisti naj dobi petelinčka.

Res ležeta oba in zaspita. Proti jutru se pa zbudi prvi popotnik in vpraša svojega še na pol zaspanega tovariša, da naj pove, kaj se mu je lepega sanjalo.

«Povej ti preje!» mu odgovori tovariš. «Jaz ja še na pol spim».

«Meni se je sanjalo, da sem videl lepo zlato košarico. V tej košarici so angeli spravljali popotnike v nebesa. Tudi jaz sem sedel v to košarico in sem prišel srečno prav pred božji prestol».

«Čudno!» pravi drugi. «Meni se je ravno to sanjalo. Ko sem pa videl, da so se nebeška vrata zaprla za teboj, sem si mislil, da lačen itak ne prideš iz nebes. Zato sem vstal in sem petelinčka že ponoči pojedel».

Trije volkovi

Živeli so trije volkovi. Bili so zelo požrešni. Vse je bežalo pred njimi: lisice, zajci, srne, jazbeci in druge živali. Volkovi so prebivali v votlini. Vsak dan je šel eden izmed njih na lov. Ko pa je prišel s plenom domov, so se mastili tako dolgo, dokler niso zaspali.

Nekega dne je eden izmed teh volkov nedaleč od volčjega brloga zagledal starega medveda. Sklenili so, da ga vsi skupaj napadejo. In res so tako storili. Najprej se je lotil medveda najstarejši volk. Nato sta skočila nanj še druga dva. Medved se jim ni mogel upirati. Kmalu je v mlaki krvi poginil.

Nekoč pa so gozdne živali sklenile, da se volkovom uprejo. Ta sestanek so imele pod košatim drevesom ob potoku. Na čelo upora so postavili medveda. Vse to pa je poslušal krogar, ki je sedel na drevesu. Odletel je k volkovom in jim povedal, kaj je slišal. Tedaj so se volkovi počasi bližali živalim. Kos pa, ki je pri živalih opravljal stražarsko službo, je skočil s stražarskega mesta in povedal medvedu, kaj je videl. Medved je napravil zasedo ob potoku. Volkovi so se približali. Tedaj pa so živali planile nanje. Eno uro je trajal boj Volkovi so bili poraženi.

Gozdne živali so se rešile nadloge. Od tedaj volkovi niso več stopili v tisti gozd.

HRIBČEV GREGEC

PO POVESTI VENCESLAVA WINKLERJA

5. «Kaj ti veš, otrok!» je vzdihnila Hribčevka. Potem ga je pogledala. Pomislila je, da je prav tak, kot njegov oče. Tako drzen in mehak obenem. Obraz se ji je zjasnil: «Mogoče pa bi lahko preposila gospoda».

Mati se je ogrnila in odšla sta. Od hribov sem je vlekla burja in jima zanašala sneg v obraz. Niti otepa se ga nista. Ogravela ju je topla misel. Sanjala sta, da se bodo v mraku vračali trije in bo doma potem drugače, kot je bilo teh štirinajst dni. Zdaj pa zdaj je zaplaval mimo njih črna ptica. Gregec je jezno dvignil gorjačo in ji zapretil. Verjel je, da jima naznanja nesrečo.

Gregcu se je zdelo, da že večno lezeta navkreber, ko sta končno prišla na plano.

6. Grajska vrata so bila odprta. Hribčevka je cmahnila skozi nje, kot da bi vrgla težko breme s hrba. Gregec je plašno stopil za njo. Pot jima je zastavil širokopleč hlapec.

«Kam pa vidva?» je dejal nevoljno. «Zdaj ni čas za obiske».

«K oskrbniku!» je zajekljala Hribčevka. «Moža so mi zprli. Ze štirinajst dni je tukaj. Zakaj ga ne bi izpustili?»

Hlapec je odkimal. Res je, nekaj je slišal o zaprtem kmetu. Toda oskrbnik ima goste. Ni dobro, da bi ga motil kdo bi se upal k njemu?

«Ali naj ostane Jernej kar zaprt?» je zajekala Hribčevka. Hlapec je vzdihnil, spustil oba v vežo in jima velel, naj počakata. Sam pa se je odpravil po stopnicah.

7. Medtem se je nabralo okrog Gregca in njegove matere več hlapcev, katerim je Gregec trmasto zatrjeval, da bo mogočni oskrbnik moral izpustiti očeta.

Po stopnicah je prisopel oskrbnik Andraž. Ko je ugledal Hribčevko, so se mu namršile krvavo obrojene oči: Hribčevka je padla kolena in vzdignila roke: «Usmili se, zlahni gospod!».

Oskrbnik je mrzlo odkimal. «Nikogar nočem! Odpeljite žensko!».

«Usmilite se me, vrnite mi moža!» je lezla na kolnih Hribčevka bliže. Oskrbnik pa je ni hotel pogledati. «Pri nas mora biti red. Pri desetini se je vedno upiral. In Prikradec hujska. Naj sedi nekaj časa med podganami, da bo spoznal, kaj je gosposka!».

8. «Poginil bo, moj bog!» je zastokala Hribčevka. Še Gregec se je spustil na tla in zajekal: «Izpustite ga, zlahni gospod!».

Besede so mu težko šle iz ust, oskrbnik pa ju je odrinil in zakričal: «Spravite ju proč!» se zasukal na petah in odhitel po stopnicah. Gregec je takoj vstal in razočarano gledal za oskrbnikom. Tako je torej s prošnjami na gradu! To je torej grad! In v enem teh stolpov je zaprt oče. Hudo mora biti sedeti v temni luknji in poslušati burjo, kako tuli skozi lone.

Odsla sta. Mati je krčevito ihtela, njegove oči pa so kot otmotične gledale okrog sebe, na grad, ki je gosposoval na hribu, tačas ko sta ona dva počasi stopala v globoko, nerazložno meglo...

Dober računar

V prvem razredu računajo. Lička žarijo, čela so nabrana v gube; ni tako enostavno izračunati: koliko je 3 in 4, 5 manj 3, 2 in 4 in koliko je 8 in podobno. Posebno uporabne naloge niso vedno lahke.

Mali učenjaki mislijo in računajo. Vsak izmed njih dobi kakšno računsko nalogo. Nekateri odgovarjajo hitro in pravilno, drugim pa ne gre in ne gre, pa če še tako grbančijo čela in nape-njajo možgane.

Mihcu srček burno utrip-lje.

Vsak čas bo prišla vrsta nanj.

Ali bo znal?

Mihec bi nadvse rad prav odgovoril.

Tedaj ga pokliče učitelj-

ca: «Mihec, dobro poslušaj, tvoj stric pride na obisk in ti prinese lepega zajčka: drugi dan pa pride teta in ti prinese 3 zajčke, koliko zajčkov imaš naposled?»

Mihec je ves srečen; saj je ta naloga tako lahko rešljiva! Veselo zakliče: «Imel bom 5 zajčkov!».

«Mihec, nisi pazil, še enkrat poslušaj, stric ti da ene ga zajčka, teta pa tri, koliko zajčkov imaš vseh skupaj?»

«Pet», trdi Mihec.

«Ne bo držalo», se jezi učiteljica. «Ali je ena in tri pet?».

«O ne», dé Mihec, «ampak jaz imam doma že enega zajca, in če mi stric in teta prineseta še štiri, jih bom imel pet!».